

LBRIS | We know
Georges Colleuil

Tarot

**O viziune filozofică și terapeutică
a Tarotului de Marsilia**

Traducere:
Marilena Dumitrescu

NICULESCU

Cuprins

Prefață pentru ediția în limba română	9
Mulțumiri	13
Prefață la ediția a cincea	15
Prefață la ediția a patra	17
Prefață la ediția a treia	21
Preambul	23
Structura	29
Întrebări/Răspunsuri	31
Prezent – Trecut – Viitor	33
Trei aspecte	35
Teoria celor patru sensuri	41
Istoric	43
Transformare – Alchimie	47
Inițierea	49
Prezentarea și comentarea Arcanelor Majore din Tarotul de Marsilia	53
Magicianul	54
Papesa	63
Împărăteasa și Împăratul	70
Papa	78
Îndrăgostitul	81
Caleașca	85
Justiția	89
Ermitul	97
Roata Norocului	107
Forța	115
Spânzuratul	121

Arcana XIII	125
Temperanța	129
Diavolul	133
Casa Domnului	137
Steaua	142
Luna și Soarele	148
Luna	151
Soarele	156
Judecata	160
Lumea	163
Nebunul (Mat)	173
Referențialul Arhetipurilor Personale	185
Importanța noțiunii de limbaj în Tarot	187
Domificarea – Repartiția marilor Arcane	191
Prima orbită a Referențialului Arhetipurilor Personale	191
A doua orbită a Referențialului Arhetipurilor Personale	199
A treia orbită a Referențialului Arhetipurilor Personale	208
Inima Blazonului	211
Referențialul de cuplu	212
Câteva aspecte particulare ale unui Referențial al Arhetipurilor Personale	213
Căile	213
Oglinzile	214
Cele șase configurații	220
Buclele	224
Ermitul vrăjitor	231
Bob Marley	232
Cesare Pavese	238
Mahatma Gandhi	242
Câteva exemple de Referențiale comentate ale unor personalități de diverse origini	247
Vincent van Gogh	248
Edith Piaf	255
Cuplul Simone de Beauvoir și Jean-Paul Sartre	262
Concluzii	267
Bibliografie	273

Structura

Structura Tarotului nu este un rezultat al hazardului. Dacă Tarotul ar fi izvorât dintr-o inspirație sălbatică și spontană, așa cum cred unii, sau dacă ar fi fost compus *a posteriori* din elemente disparate, nu ar fi atât de bine structurat. Exact această structură este cea care face din Tarot unul dintre cele mai subtile și mai evoluate suporturi ale gândirii umane.

Cele mai multe variante de Tarot, Tarotul de Marsilia mai ales, conțin 78 de cărți. De obicei, nu folosim cuvântul „carte” în sensul de carte de Tarot pentru a ne orienta, deoarece ne aflăm pe teren necunoscut. Preferăm termenul de Arcană. Cuvântul „Arcană” evocă secretul, fiind apropiat prin etimologia comună de cuvântul „arcadă”, cu sensul de parte de deasupra a unui cufer în interiorul căruia se află o comoară. Să ne gândim la arcada sprâncenelor, ca protecție pentru ceva prețios.

Cele 78 de arcanse se repartizează în funcție de anumite criterii, care diferă dacă adoptăm o bază astrologică sau una numerologică. O primă diviziune în două părți scoate în evidență 22 de Arcane Majore, numerotate de la 1 la 21, încununate de o Arcană fără număr, „Nebunul”, și 56 de Arcane Minore, aflate într-un raport îndepărtat, dar evident, cu jocul de 52 de cărți.

Arcanele Majore se împart la rândul lor în mai multe feluri, în funcție de unghiul în care ne poziționăm.

Pornind de la ideea general acceptată că Arcanele Majore simbolizează diversele uși ce trebuie deschise pentru a accede la starea de conștiință luminată, putem repartiza cele 21 de Arcane Majore pe trei axe.

Prima axă, axa formării (sau prima inițiere) începe cu Magicianul (I) și se termină cu Caleașca (VII). Pe această axă ne întâlnim cu primii Maeștri și ne confruntăm cu exprimarea potențialului nostru creator în plan fizic și social.

Cea de-a doua axă începe cu Justiția (VIII) și se termină cu Temperanța (XIV). Este vorba despre axa transformării, despre întâlnirea cu Maeștrii interiori și despre desfășurarea ființei în plan psihologic.

Axa a treia, de la Diavol (XV) până la Lume (XXI), este axa mutației, invitație la întâlnirea cu Maeștrii Celești și expansiune ultimă în planurile energetice superioare și spirituale. Ultimă dar nu finală, pentru că Arcana fără număr, „Nebunul,” joacă rolul modulației din muzică și ne învață, după ce am încheiat nivelul de inițiere, să ne reluăm bastonul de pelerin, să pornim din nou pe drumul fără întoarcere și să începem un nou parcurs de evoluție, pe alte planuri.

Această împărțire a Arcanelor Majore în 22 de capitole ne amintește, fără îndoială, de structura unui mare număr de texte cu destinație înaltă. *La Cité de Dieu* a Sfântului Augustin conține 22 de cărți, printre care cartea 4 „Cum să extindem Imperiile” (Arcana IV din Tarot: „Împăratul”), cartea 16 „Confundarea limbilor” (Arcana XVI din Tarot „Casa Domnului,” care evocă Turnul Babel), cartea 20 „Resurecția, Judecata de apoi” (Arcana XX din Tarot, „Judecata”).

Tot 22 de capitole găsim și în *Tableau naturel des rapports qui existent entre Dieu, l'Homme et l'Univers* de Louis-Claude de Saint-Martin, precum și în Apocalipsa lui Ioan, pentru a menționa doar câteva scrieri.

Cele 56 de Arcane Minore sunt împărțite în patru suite sau polarități, cu câte 14 Arcane fiecare, și se referă esențialmente la domenii energetice. Cele patru polarități, numite Bâte, Cupe, Spade și Monede în limbajul tarologic, corespund fiecare, în limbajul culorilor heraldice și emblematice ale jocurilor de cărți tradiționale, Treflei, Cupei, Picii și Caroului. Aceste patru energii sunt asociate celor patru elemente de polaritate fundamentale ale energiei cosmice și universale, adică Focul, Apa, Aerul și Pământul. Prin urmare, avem, într-un fel, 14 Arcane de Foc, 14 Arcane de Apă etc.

Aceste Arcane se împart, la rândul lor, în două. O primă succesiune de numere, de la 1 la 10, cărora li se adaugă o serie de patru figuri, familia regală formată din Rege, Regină, un Cavaler și un Valet.

Întrebări/Răspunsuri

Despre Tarot circulă o mulțime de idei preconcepute. Potrivit unora dintre ele, Tarotul ar răspunde întrebărilor ce îi sunt puse. Eu nu cred că ar trebui să-l abordăm în acest fel. Mai degrabă decât să răspundă întrebărilor ce îi sunt puse, Tarotul formulează chiar el întrebări acolo unde credeam că avem răspunsuri. El nu conține cunoștințe fixe, închise ici și colo în micile imagini cartonate, ci le adresează întrebări informațiilor pe care le-am cantonat în marile noastre creiere inteligente. În sensul acesta putem spune că Tarotul este filozof, că este un autentic Maestru: el nu transmite cunoștințe, ci pune întrebări cunoștințelor pe care noi le purtăm în noi. Ne permite să depășim noțiunea de „a ști”, pentru a ajunge la domeniul pur al cunoașterii. În cuvântul „a ști”, ghicim verbul „a avea”³. Cunoașterea este o acumulare de date; „posedăm” cunoștințe de informatică, limba engleză sau matematică. În timp ce etimologia cuvântului „cunoștință” trimite la aspectul înnăscut al cunoașterii. Cunoaștere: „a te naște cu”... Această etimologie, pusă în evidență în repetate rânduri de Henri Corbin, evocă teoria reamintirii a lui Platon. Să descoperi „nașterea” în cuvântul „cunoaștere” înseamnă să te conectezi și mai mult cu o stare interioară care aspiră la maturitate, care se află în gestație și care, precum trandafirul, se pregătește să înflorească pentru a se deschide spre... nimic (căci, la urma urmei, ce generează sentimentul de frumusețe atunci când un trandafir stă să se deschidă? Nu ceea ce conține el în interiorul lui, ci, pur și simplu, magia deschiderii). Trandafirul se deschide pentru ceea ce promite imposibilul.

Cunoștința este vid, exact opusul cunoașterii.

³ În limba franceză, *savoir* înseamnă „a ști” și *avoir* înseamnă „a avea”; *naître* înseamnă „a se naște” și *connaître* „a cunoaște” (*n. trad.*)

Poate că adevărata cunoștință trebuie să treacă prin eliminarea treptată a întregii cunoașteri. Iată un proiect îndrăzneț de reformare a Universităților în mileniul al treilea!

Prezent – Trecut – Viitor

O altă prejudecată ce merită a fi dată uitării laolaltă cu alte idei primite de-a gata: Tarotul ar permite ghicirea viitorului. Dacă ascultăm cu atenție istoria pe care ne-o povestește Tarotul, vom înțelege că imaginile simbolice reprezentate pe aceste cărți ne permit mai degrabă să anticipăm devenirea noastră, decât să ne prezicem viitorul... Tarotul se dovedește plin de înțelepciune și în această privință, în măsura în care, respectându-ne libertatea, nu ne închide în fatalitatea unui destin trasat de o mână de maestru din nu știu care Cer, ci ne invită să conștientizăm problematicile prezente, pentru a ne conduce progresiv, pas cu pas, spre împlinirea viitorului nostru. De fapt, Tarotul dezvăluie prezentul, ni-l arată în toate straturile lui, așa cum ar face un arheolog. Ne permite să plonjăm în acest prezent, să-i reperăm rădăcinile, să ne legăm de ele, să ne hrănim dintr-un sol fertil.

Prin întrebările pe care ni le propune, Tarotul ne facilitează drumul spre sănătatea corpului, a sufletului și a spiritului. Din acest motiv, el este nu numai filozof, ci și terapeut.

În orice caz, el constituie un suport ideal pentru terapeut, un instrument de recadrare extrem de practic.

Trei aspecte

Tarotul, oglindă a sinelui și memorie a civilizațiilor umane, prezintă, printre altele, un centru de interes triplu, care le-ar putea provoca un adevărat blocaj persoanelor cu motivații multiple.

Cele trei aspecte sunt următoarele: mai întâi, Tarotul este un catalog de simboluri. Un catalog universal de simboluri, un catalog de simboluri universale în sensul a ceea ce psihanalistul elvețian Carl Gustav Jung numea arhetipuri, cu alte cuvinte, modele preformate în inconștient, care aparțin întregii umanități. Astfel încât avem un număr nesfârșit de școli inițiatice, școli ale misterelor, filozofii, tradiții, chiar religii care au utilizat Tarotul, împrumutând diverse elemente iconografice pentru a-și îmbogăți propria limbă și aducându-i în schimb un întreg material simbolistic. De altfel, dacă privim cu lupa unele dintre imaginile Tarotului, descoperim în ele simboluri ale Templierilor, de exemplu pe mănuașa de pe mâna stângă a Papei, simboluri cabalistice, numerologice sau astrologice: Steaua, Luna, Soarele, dar și mici semne astrologice mai subtile, precum glifa solară în acoperământul de pe capul Justiției sau deasupra felinarului Ermitului. Descoperim de asemenea simboluri ermetice, alchimice, pitagoreice, însemne ale tradiției catare, ale ezoterismului creștin, semne masonice, rozacruciene, gnostice. În fine, toți aceia de pe planetă care au fost preocupați, îndeaproape sau tangențial, de trezirea interioară și de calea creșterii, cei care au perceput relațiile dintre lumea umană, lumea naturală și lumea spirituală au găsit în Tarot o mină inepuizabilă de simboluri, la care au contribuit ulterior cu propria semnătură.

În Evul Mediu, unii ucenici au folosit Arcanele Tarotului ca modele, reproducându-le pe coloanele catedralelor pe care le-au construit. Astfel, *Cartea*

lui Thoth, cum se numea atunci, a constituit o paletă grafică a virtuților, scenelor biblice, imaginilor Pasiunii.

Tarotul este arhiva unei prezențe reale, inițiatice și culturale, pentru cei ce știu să o descifreze.

Ca un al doilea centru de interes, Tarotul este o sursă de inspirație creatoare și poetică. Fiind o „Carte de imagini”, are cu certitudine un rol de jucat într-un secol în care imaginea și-a dezvoltat imperiul... Copiii le plac mult imaginile Tarotului; puneți-i unui copil în mână o arcană de Tarot și el o va transforma într-un veritabil suport pentru a se exprima. Psihologii și psihoterapeuții au înțeles acest lucru și astăzi sunt din ce în ce mai mulți cei care au integrat Tarotul, sau măcar spiritul acestuia, printre instrumentele lor terapeutice sau seturile de teste. Să ne amintim itinerarul testului psihologic al lui Rorschach. El s-a inspirat inițial dintr-o tradiție inițiativă ce consta în descifrarea unui sens ascuns și în citirea viitorului în pete de cerneală, de vopsea sau de sânge. Așadar, Tarotul este un joc, iar acest aspect ludic a făcut din el o vie și dinamică sursă de creativitate. Numeroși creatori au fost inspirați de cărțile Tarotului și i-au dat un titlu de noblețe. Cuvântul „Tarot” a apărut prima dată în literatură la Rabelais, în *Gargantua*. Tarotul le-a plăcut și altora care au descoperit în el sursa vie a unei inventivități fertile. Este foarte clar că Cyrano de Bergerac s-a inspirat după anumite imagini ale Tarotului în celebra sa povestire *Voyage dans la Lune (Călătorie pe Lună)*. De exemplu, „Mașina” folosită de personajul principal pentru a scăpa de forța de atracție terestră folosește roua pe post de carburant. Dar roua este un simbol alchimic și reprezintă apa ce vine din pământ și urcă la cer. Regăsim aici metafora evoluției energiilor a căror mișcare (dinspre pământ spre cer) evocă tema creșterii. În Luna, Arcana XVIII din Tarotul de Marsilia, distingem foarte clar picături care părăsesc pământul ridicându-se spre cer. Să-i dăm însă cuvântul naratorului:

„Când m-am dezmeticit complet și nimic nu m-a mai împiedicat să înțeleg că revenisem în lumea aceasta, m-am lăsat condus unde au vrut acei țărani. Nu am apucat să ajung însă la intrarea în sat, la depărtare de o milă, când câinii satului s-au repezit grămadă spre mine și, dacă frica nu m-ar fi aruncat într-o casă unde m-am baricadat împotriva lor, aș fi fost fără îndoială copleșit. Un sfert de oră mai târziu, numai ce am auzit o hărmălaie făcută de toți câinii, presupun, din acel

regat; erau de la dogi germani până la bichoni și urlau cu cea mai cumplită furie, de parcă ar fi sărbătorit aniversarea primului lor Adam. Nu mică a fost admirația produsă de această aventură tuturor celor ce i-au fost martori; dar imediat ce am început să visez cu ochii deschiși la această întâmplare, am început să-mi imaginez că toate animalele acelea se învrăjbisera împotriva mea din cauza lumii din care veneam; «căci, îmi spuneam în sinea mea, cum sunt obișnuite să latre la Lună, pentru durerea pe care le-a provocat-o ea de atât de departe, au vrut fără îndoială să se arunce asupra mea pentru că răspândeam mirosul de Lună, care le supăra.» Ca să mă eliberez de aerul acela puturos, m-am pus gol pușcă la soare, pe o terasă; am rămas acolo patru sau cinci ore la rând; la urmă am coborât, și câinii, ne mai simțind influența ce mă făcuse inamicul lor, s-au întors fiecare la casa lui.”

(Cyrano de Bergerac, *Voyage dans la Lune*, GF, Flammarion)

Sunt doi câini în Arcana XVIII, Luna. Câinii latră după personaj, pentru că, spune el, simt mirosul Lunii. Iar terasa pe care se va expune mai apoi naratorul ne reamintește foarte clar de Arcana XIX, Soarele. Cunoaștem faimosul text poetic *Arcana 17* al lui André Breton. Suprarealiștii, în general, erau mari admiratori ai Tarotului de Marsilia, la fel ca Jonathan Swift, autorul *Călătoriilor lui Gulliver*, Jules Verne, a cărei operă vizionară datorează mult *Cărții lui Thoth*, Italo Calvino care, în *Castelul destinelor încrucișate*, reia structura și imaginile mai multor cărți de Tarot, pentru a le permite personajelor care au pierdut obișnuința cuvintelor să se întâlnească și să-și spună povestea. Shakespeare însuși cunoștea Tarotul. *Visul unei nopți de vară* sau *Regele Lear* sunt influențate în mare măsură de personajele, decorurile și costumele din Tarotul tradițional. Salvador Dali a realizat propriul său Tarot, sculptorița Niki de Saint Phalle s-a inspirat din Tarot pentru a crea douăzeci și două de piese foarte frumoase în regiunea Florenței. Pe urmă, să nu-l uităm pe Gérard de Nerval care nu rata să facă o etalare înainte de a scrie o poezie sau să-și organizeze unele dintre operele majore, precum *Aurélia*, reproducând arhitectura inițiatică a Tarotului.

Să recitim unul dintre poemele lui Gérard de Nerval, veritabil omagiu adus Tarotului de Marsilia.

*Sunt Tenebrosul, Văduvul, Neconsolatul,
Prinț de Aquitania cu turnul prăbușit;
Unica mea Stea a murit și lăuta mea, presărată cu stele
Poartă Soarele negru numit melancolie.*

*În bezna mormântului, tu care m-ai consolat,
Dă-mi înapoi Posillipo și marea Italiei
Floarea ce-i plăcea atât de mult inimii mele dezolate
Și bolta unde vița se-mpletește cu trandafirul.*

*Aș putea fi Amor sau Phoebus, Lusignan sau Byron?
Fruntea-mi e încă roșie de sărutul reginei;
Am visat în grotă în care înoată sirena...*

*Învingător, am traversat de două ori Acheronul,
Însoțind rând pe rând cu lira lui Orfeu
Suspinele sfintei și strigătele zânei.*

Reperăm în text câteva trăsături specifice tradiției alchimice.

Văduvul, desemnat în înțelepciunea ermetică ar fi cel care, simțindu-se separat de Lumină, pornește în căutarea părții sale de eternitate. Recunoaștem destul de ușor sub această întruchipare pelerinul din Tarotul de Marsilia: Ermitul. Turnul prăbușit trimite la Casa Domnului. Steaua, Soarele sau Îndrăgostitul („sunt Amor sau Phoebus”) sunt imagini principale ale Arcanelor Majore, iar coroana roșie așezată pe fruntea Împărătesei pare să-l fi inspirat la rândul ei pe poet: „Fruntea-mi e încă roșie de sărutul reginei.”

Cel de-al treilea centru de interes al Tarotului de Marsilia, probabil cel mai important, este călătoria inițiatică, drumul interior ce trebuie să-l conducă pe Magician, prima Arcană, până la Arcana XXI, Lumea, care reprezintă finalitatea căutării, ceea ce, în plus, nu este un sfârșit în sine. Magicianul pleacă să cucerească lumea. Pentru a reuși acest demers se va confrunta pe drum cu mai multe încercări, experiențe și mai ales învățăminte ce îi vor permite

treptat să edifice în el însuși ceea ce Jung numește „Omul Total”. Parcursul acesta evocă un fel de poveste, un model a tot ce poate fi identificat într-o narațiune inițiatică. Micul Prinț, în mod special, amintește de Magicianul din Tarotul de Marsilia. Un tânăr ce poartă în sine o mare speranță, o mare simplitate și o mare forță și care este gata să-și părăsească propria planetă pentru a se întrupa în inima unui om solitar. Avem de-a face aici cu ilustrația poetică a procesului încarnării. La fel cum Magicianul îi va întâlni în drumul său pe Maeștrii Tarotului, Micul Prinț va primi pe fiecare planetă pe care poposește, cu ocazia unei întâlniri de excepție, o învățătură care îl va ajuta să se încarneze. Cât privește încarnarea lui pe pământ, aceasta se va petrece în deșert, acolo de unde Saint-Exupéry, reținut la sol din cauza unei defecțiuni a avionului său, nu mai reușește să plece.

Transmutația va fi posibilă datorită întrupării Micului Prinț în inima pustie a omului care nu mai reușește să se ridice. Grație acestei întâlniri inițiatică, poetul își va întinde din nou aripile și va reveni acasă.

Micul Prinț este modelul tipic al narațiunii inițiatică. Totul începe cu o plecare legată de necesitatea detașării. Doar că nimic nu este mai dificil: întotdeauna există undeva un trandafir, trei vulcani care șuieră, chiar și acela stins, nu se știe niciodată... Dacă Tarotul de Marsilia este într-o oarecare măsură povestea *Micului Prinț*, el devine și pentru *Alice în Țara Minunilor*, *Tom Degețel*, *Cenușăreasa*, *Albă ca Zăpada*, pentru toate poveștile care au în comun călătoria spre trezire, un model al confruntării cu demonii interiori și transmutația propriei valori. Misiunea simbolică constând în trezirea prințesei adormite, pe care psihologia analitică de inspirație jungiană a identificat-o cu „anima”, echivalează cu trezirea în noi a constituenților de bază ai „*sophia*”, adică ai înțelepciunii sufletului nostru. Orice parcurs inițiatic poate fi citit ca un model al istoriei noastre personale, al propriei vieți, atât timp cât înțelegem semnele pe care le întâlnim pe drum și le dăm un sens, atât timp cât transformăm încercările prin care trecem în experiențe fertile, cât transformăm obstacolele în trambuline. În sensul acesta, cel de-al treilea aspect al Tarotului de Marsilia ne conduce în mod necesar la noțiunea de oglindă. Dacă este memorie prin faptul că păstrează înregistrate, precum arhivele unei biblioteci interzise sau ale unui sfânt altar, totalitatea arhetipurilor de pe planetă și simbolurile vii ale ansamblului marilor tradiții spirituale ale umanității, Tarotul de Marsilia este oglindă și în sensul în care ne permite, în fața anumitor Arcane, să privim în noi înșine partea ce corespunde Arcanei